

FINANCIËEL TOEZICHT EN ECONOMISCHE GROEI

1

Lezing door Professor Raymond Gradus
Voorzitter van de **Colleges financieel toezicht**

Curaçao, 21 oktober 2019

INHOUD VAN DE LEZING

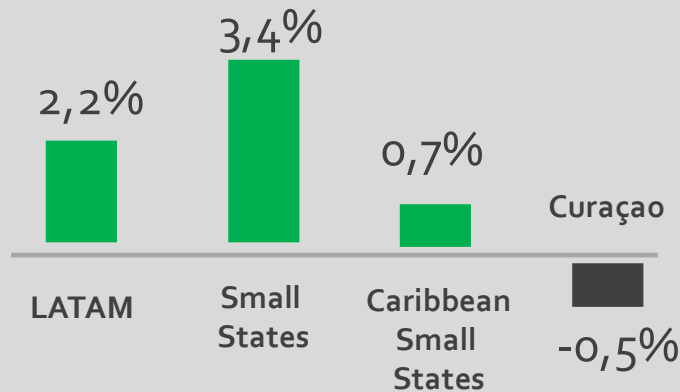
- 1 *Setting the scene* – Curaçaose economie in perspectief
- 2 Overheidsschuld en economische groei
- 3 Het Cft: taken en rollen
- 4 Groeistrategie
- 5 Conclusies en slotopmerkingen

SETTING THE SCENE – CURAÇAOSE
ECONOMIE IN PERSPECTIEF

SETTING THE SCENE – CURAÇAOSE ECONOMIE IN PERSPECTIEF

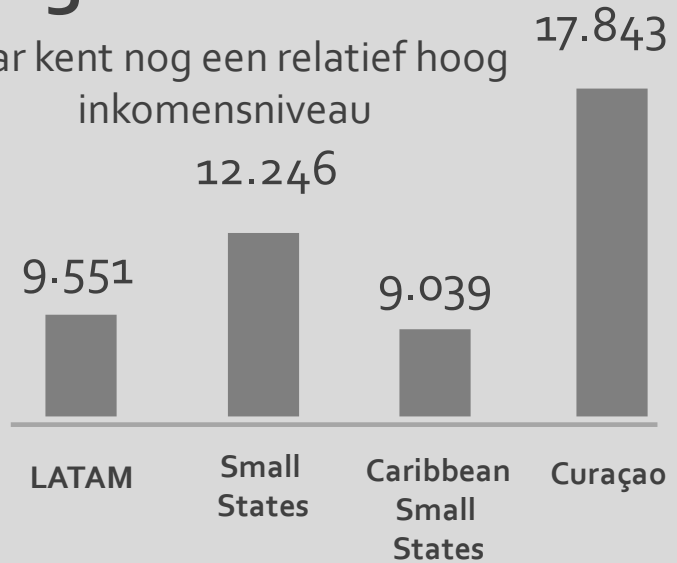
Lage groei, hoog inkomen

Economische groei in regio is zwak, Curaçao blijft achter

Gemiddelde BBP-groei 2010-2018

Maar kent nog een relatief hoog inkomensniveau

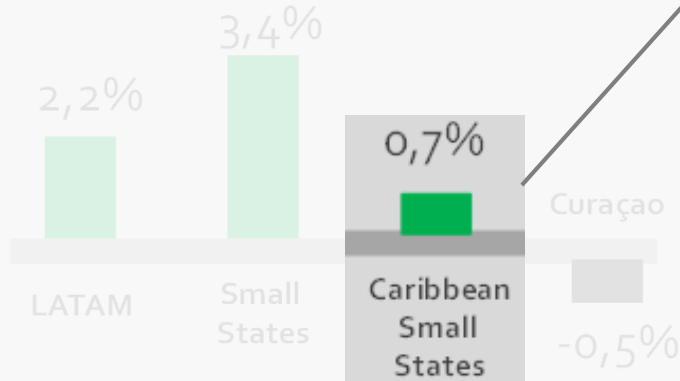
Reëel inkomen, USD per capita, 2018 (2010 prijzen)

Bron: Economisch Bureau Amsterdam (2019) o.b.v. data Wereldbank (2019)

SETTING THE SCENE – CURAÇAOSE ECONOMIE IN PERSPECTIEF

Lage groei, hoog inkomen

Economische groei in regio is zwak, Curaçao blijft achter

Gemiddelde BBP-groei 2010-2018

Bron: Economisch Bureau Amsterdam 2020

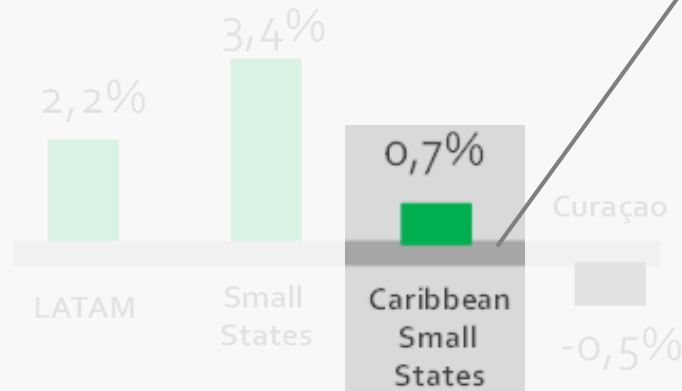
Oorzaken volgens o.m. IMF (2013):

- Gebrek aan *economies of scale*
- Structurele onevenwichtigheden (tekorten lopende rekening)
- Achterblijvend concurrentievermogen (hoge kosten arbeid, kapitaal, energie)
- Kwetsbaar voor externe schokken (natuur, economisch)
- Hoge, oplopende schuldquotes

SETTING THE SCENE – CURAÇAOSE ECONOMIE IN PERSPECTIEF

Lage groei, hoog inkomen

Economische groei in regio is zwak, Curaçao blijft achter

Gemiddelde BBP-groei 2010-2018

Bron: Economisch Bureau Amsterdam (2019) o.b.v. data Wereldbank (2019)

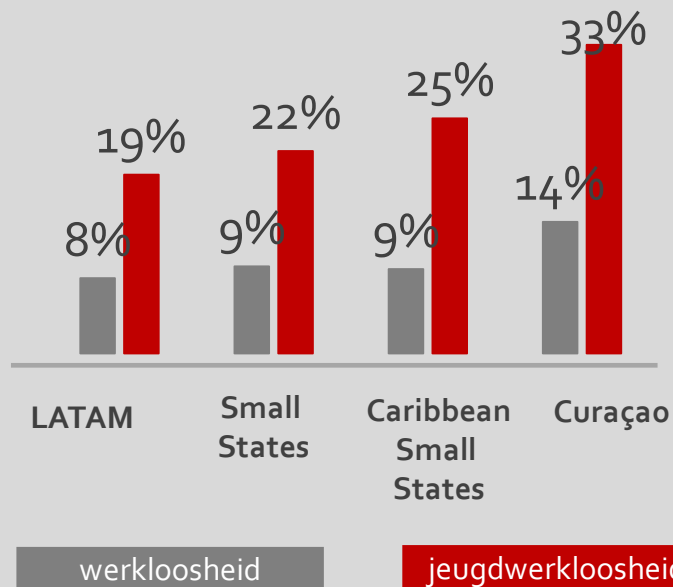
En het IMF adviseert Caribische landen:

- 'A comprehensive growth strategy' ... 'a credible economics' program'
- 'Reducing high public debt is crucial'
- 'Ownership of (commitment to) economic policies is critical for successful outcomes'

SETTING THE SCENE – CURAÇAOSE ECONOMIE IN PERSPECTIEF

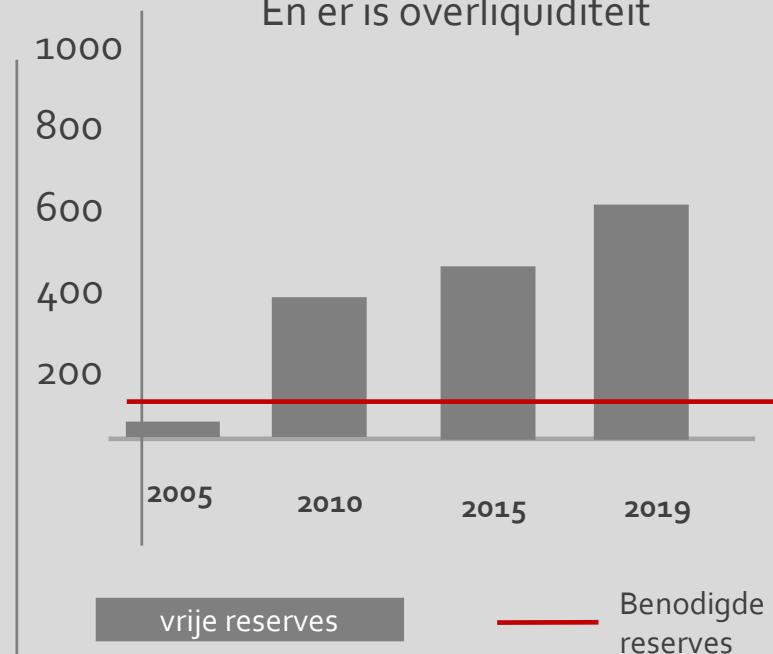
Arbeid en kapitaal onderbenut

Werkloosheid op Curaçao is relatief hoog

Bron: Economisch Bureau Amsterdam (2019) o.b.v. Wereldbank

En er is overliquiditeit

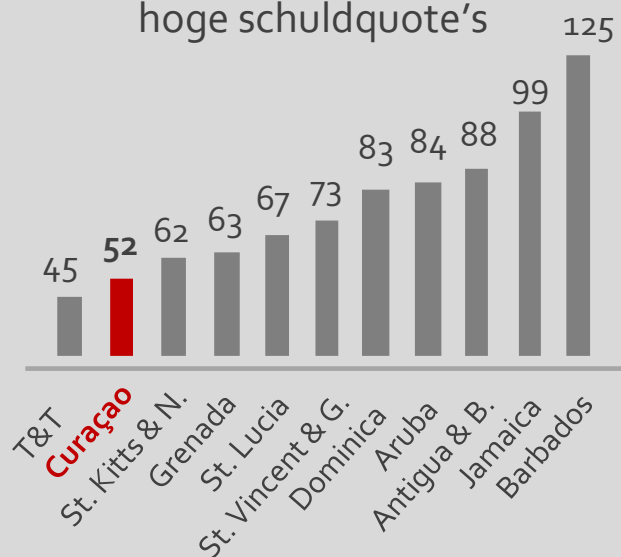

Bron: Economisch Bureau Amsterdam (2019) o.b.v. CBCS

SETTING THE SCENE – CURAÇAOSE ECONOMIE IN PERSPECTIEF

Relatief lage, maar oplopende schuld

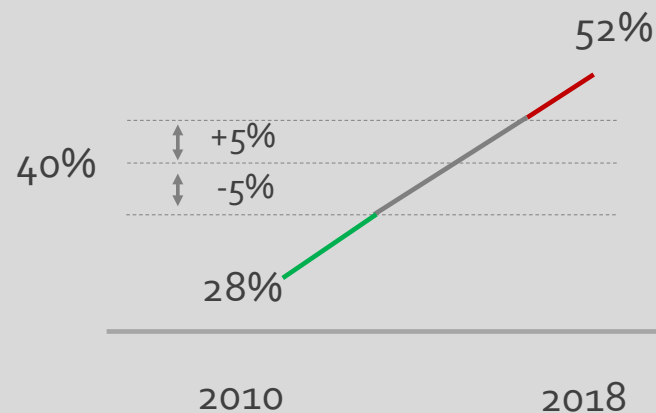
Curaçao heeft gunstige positie in regio met hoge schuldquote's

Overheidsschuld als % van het BBP, 2018

Bron: Economisch Bureau Amsterdam (2019) o.b.v. Wereldbank

Maar loopt inmiddels uit de brandbreedte die het IMF adviseert

Ontwikkeling schuldquote Curaçao, 2010-2018

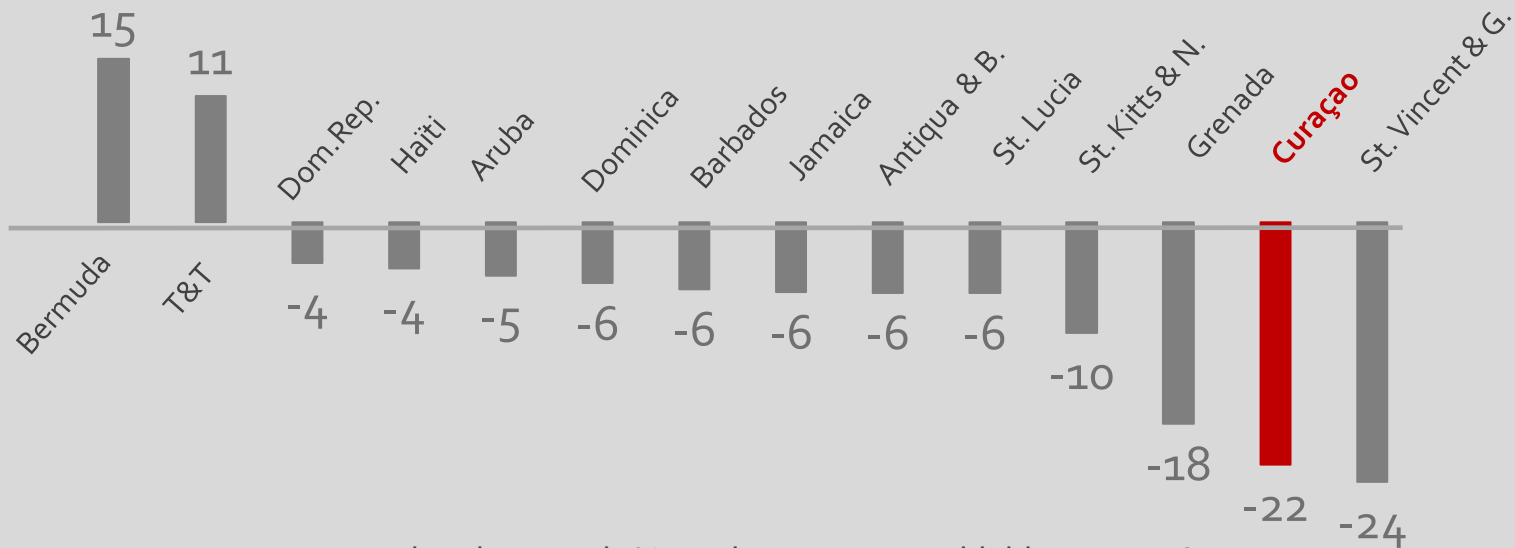
Bron: Economisch Bureau Amsterdam (2019) o.b.v. IMF, Cft

SETTING THE SCENE – CURAÇAOSE ECONOMIE IN PERSPECTIEF

Ongunstige externe positie

Tekort op de lopende rekening behoort tot hoogste van het Caribisch gebied

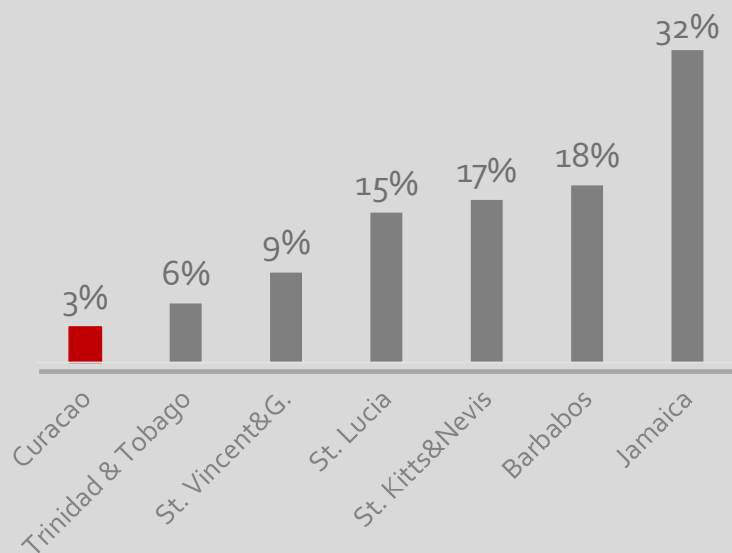
Lopende rekening als % van het BBP, gemiddeld 2010-2018

Bron: Economisch Bureau Amsterdam (2019) o.b.v. Wereldbank

SETTING THE SCENE – CURAÇAOSE ECONOMIE IN PERSPECTIEF

Rentevoordeel

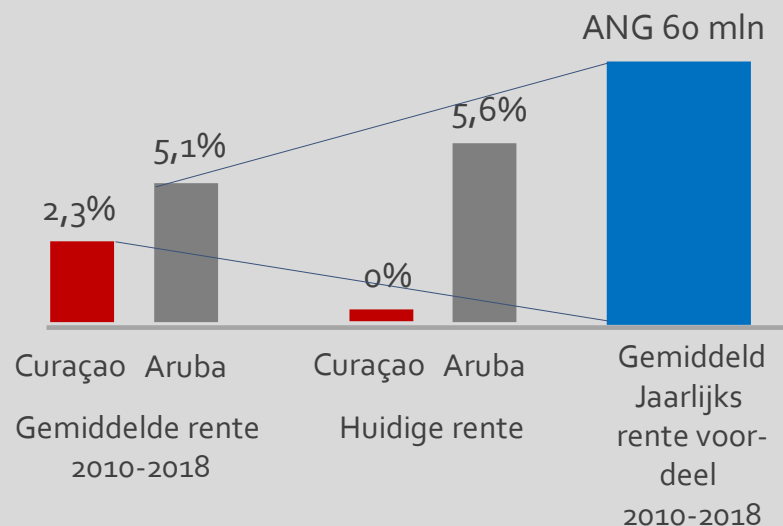
De rentelasten van Curaçao zijn relatief laag

Rente als % van totale uitgaven, gemiddeld 2010-2018

Bron: Economisch Bureau Amsterdam (2019) o.b.v. Wereldbank

In belangrijke mate vanwege de lopende inschrijving door Nederland

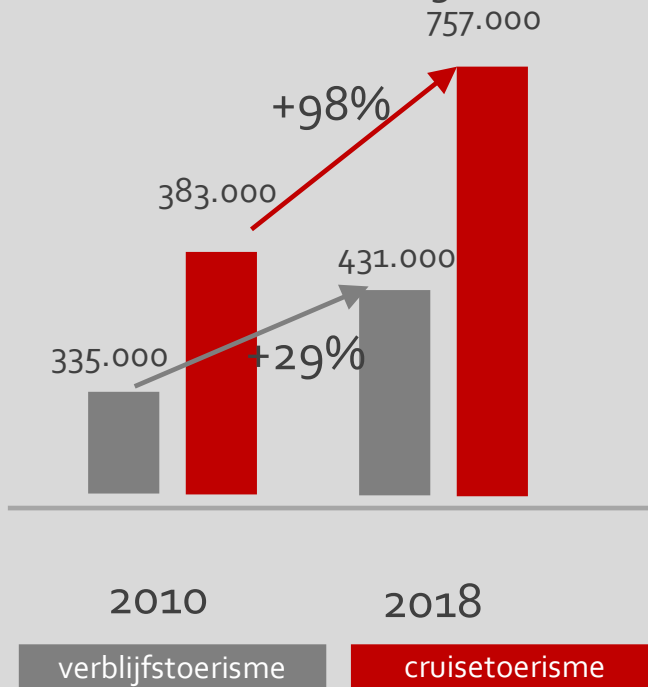

Bron: Economisch Bureau Amsterdam (2019) o.b.v. Cft

SETTING THE SCENE – CURAÇAOSE ECONOMIE IN PERSPECTIEF

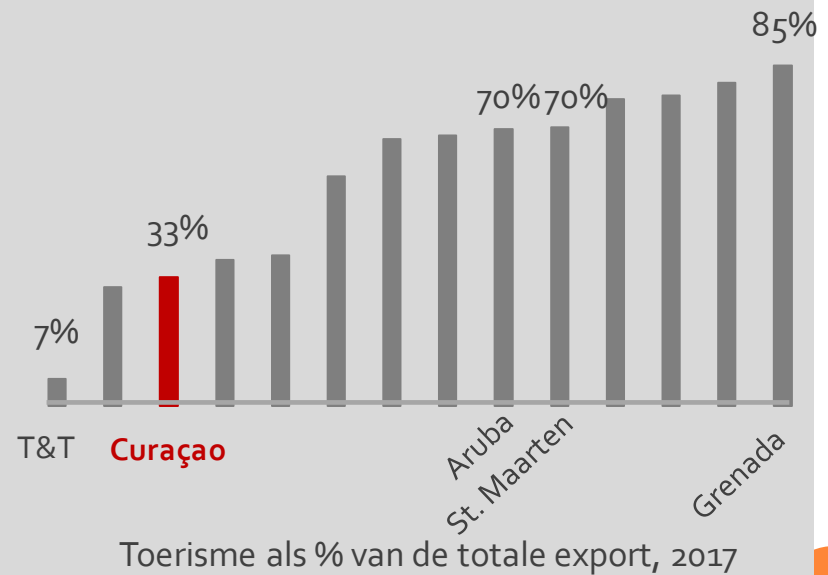
Toerisme groeit, en heeft groeipotentie

Vooraf cruise-toerisme groeide hard

Bron: Economisch Bureau Amsterdam (2019) o.b.v. CBS

Bijdrage toerisme aan export nog beperkt

Bron: Economisch Bureau Amsterdam (2019) o.b.v. Wereldbank

SETTING THE SCENE – CURAÇAOSE ECONOMIE IN PERSPECTIEF

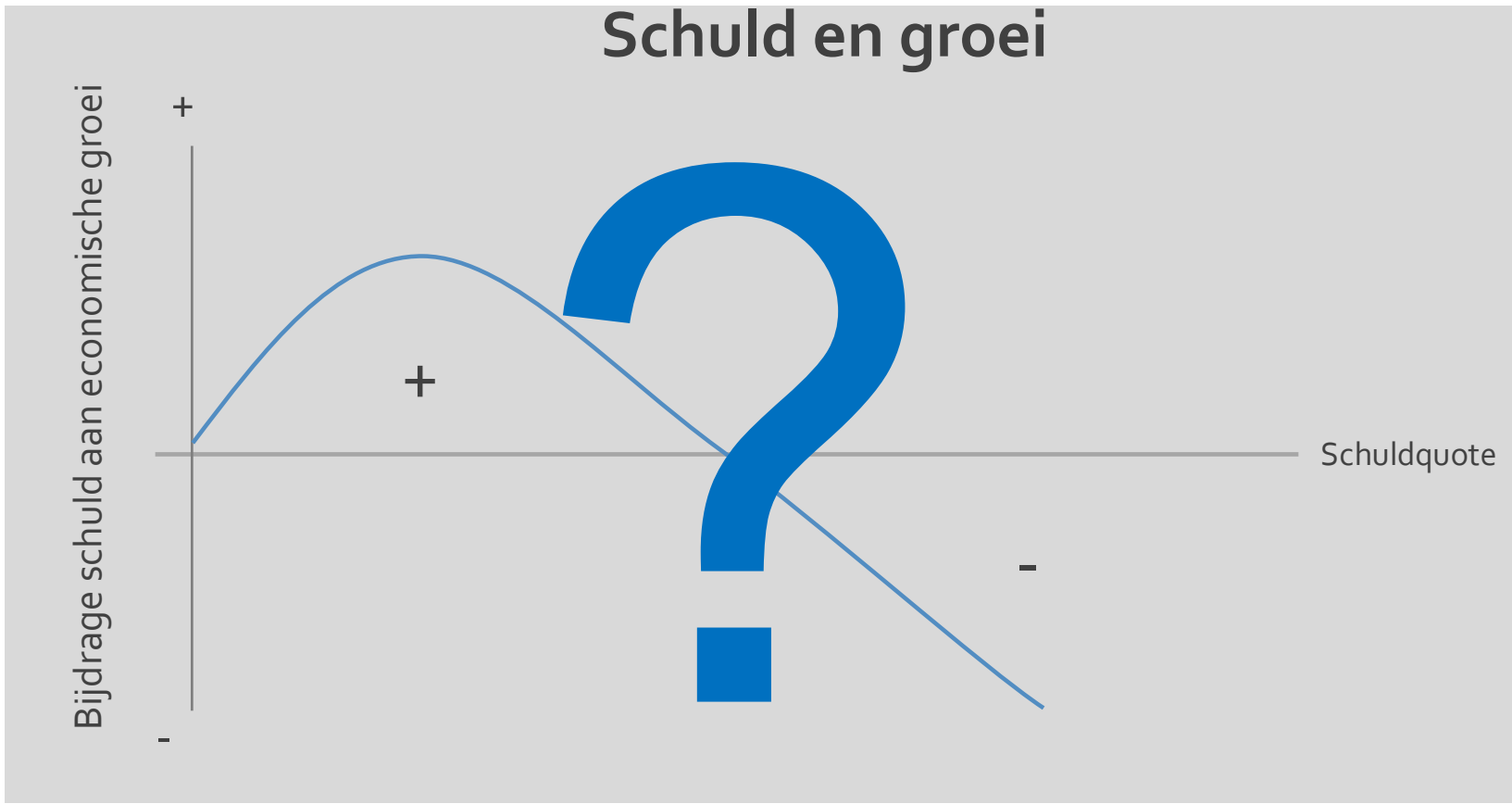
- Economische ontwikkeling blijft achter bij ‘peers’ en bij productiecapaciteit (arbeid en kapitaal)
  - Structurele oorzaken (en deze zijn bekend)
- Onbenut economisch potentieel
- Uitgangspositie is relatief gunstig, maar verslechtert
  - Hoog inkomensniveau, doch dalend
  - Relatief lage maar stijgende schuld

OVERHEIDSSCHULD EN ECONOMISCHE GROEI

OVERHEIDSSCHULD EN ECONOMISCHE GROEI

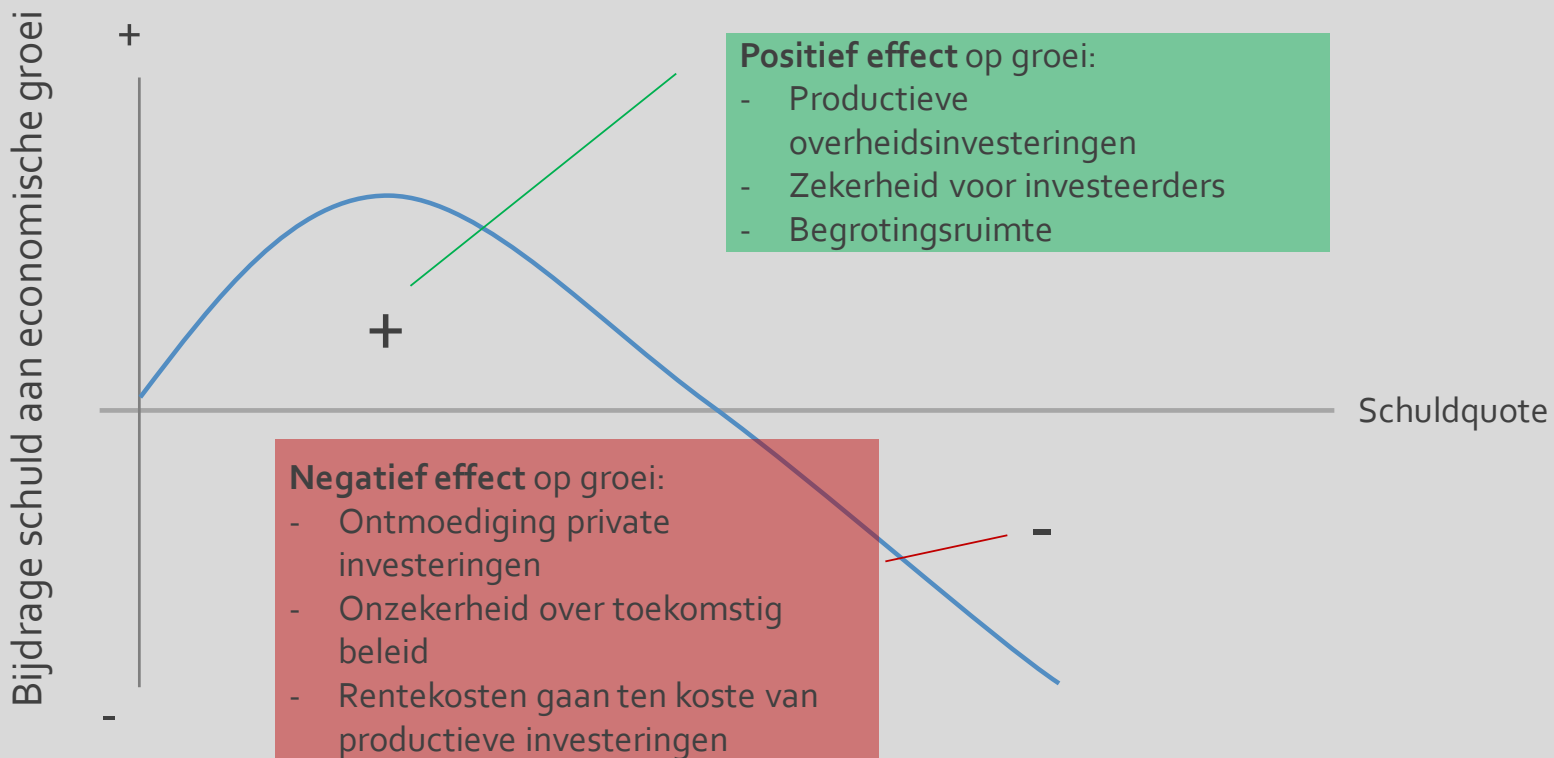
- Discussieonderwerp ‘nr. 1’ onder economen
- Consensus:
  - Overheid kan conjunctuurcycli dempen met automatische stabilisatoren en met begrotingsbeleid
  - Te hoge schuld altijd slecht voor economische groei (rente, verdringing, begrotingsruimte)
- Begrotingsbeleid kan in kleine, open economieën alleen effectief zijn bij vaste wisselkoersen
- Relatie schuld-groei specifiek voor Caribisch gebied van ‘inherent fragilities’ en ‘vulnerabilities’

OVERHEIDSSCHULD EN ECONOMISCHE GROEI

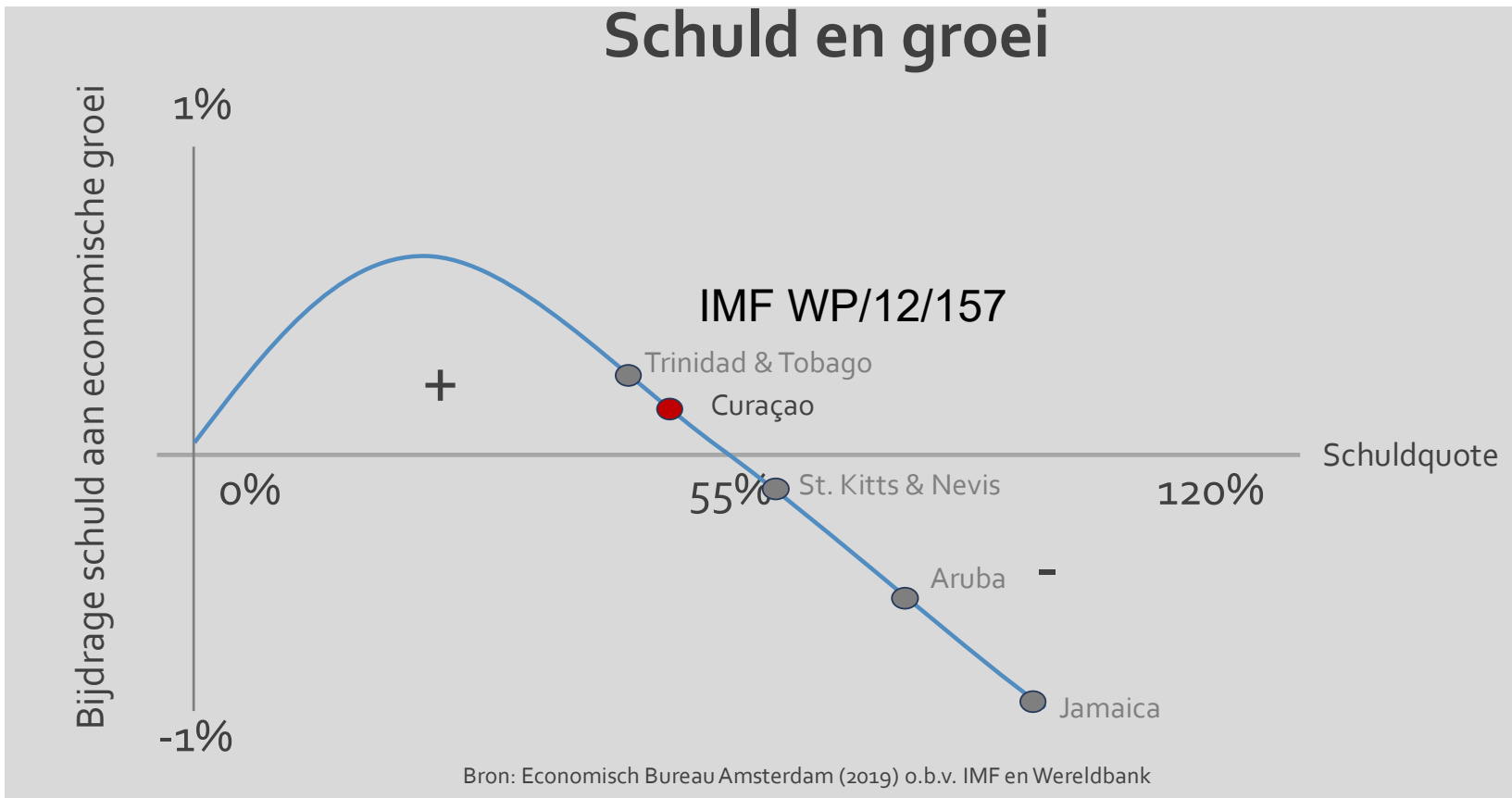
OVERHEIDSSCHULD EN ECONOMISCHE GROEI

Schuld en groei

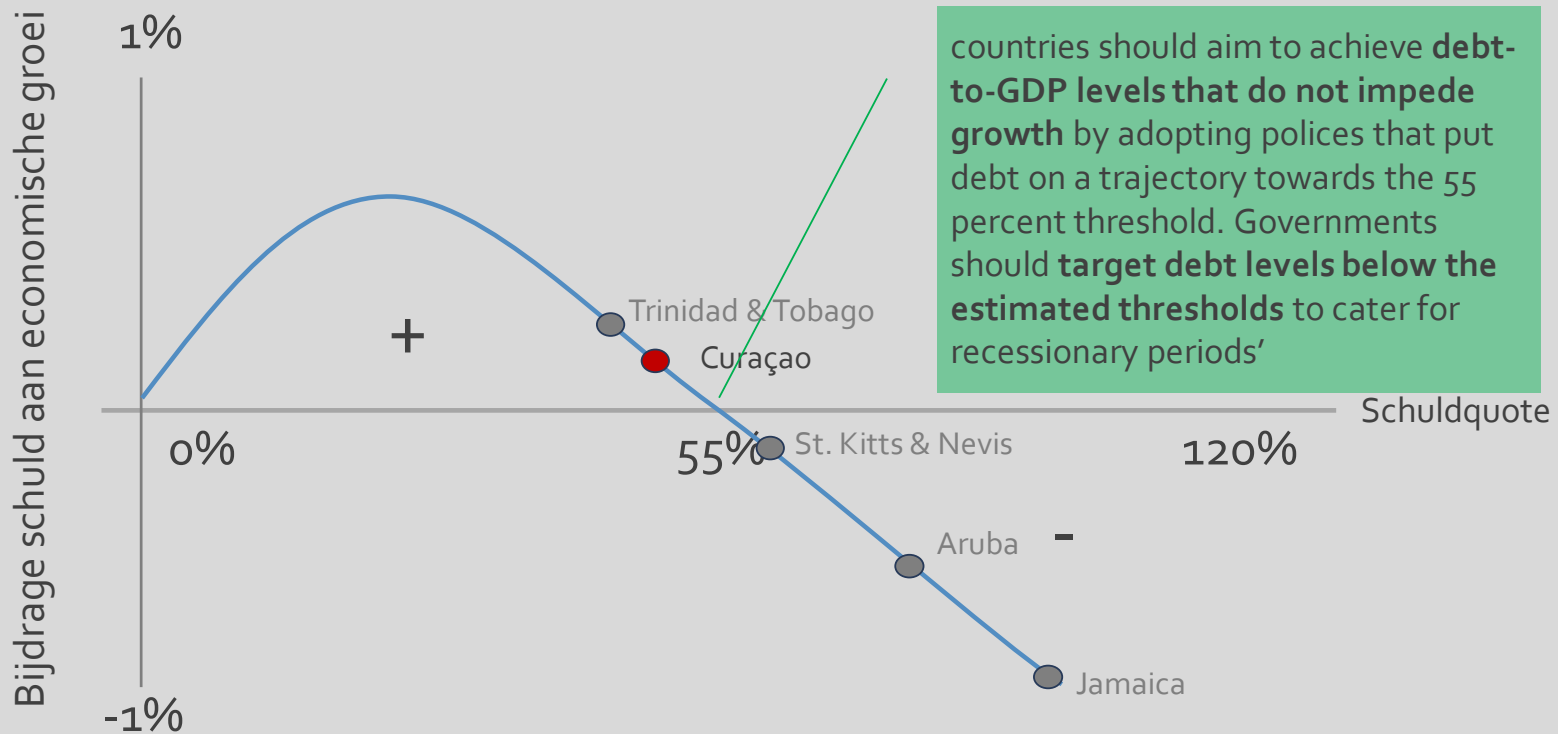

OVERHEIDSSCHULD EN ECONOMISCHE GROEI

OVERHEIDSSCHULD EN ECONOMISCHE GROEI

Schuld en groei

Bron: Economisch Bureau Amsterdam (2019) o.b.v. IMF en Wereldbank

OVERHEIDSSCHULD EN ECONOMISCHE GROEI

- Conclusie IMF studie voor Caribische landen:
  - Reduceren schuldquotes tot 40-50% BBP met een voldoende marge
  - Accent leggen op uitgavenverlaging: *‘expenditure reductions more effective than tax-based consolidations’*
  - Schuldreductie complementeren met: verhoging efficiency publieke sector en structurele hervormingen
  - Gebruik maken van ‘long term debt anchor’ voor houdbare overheidsfinanciën

HET CFT: TAKEN EN ROLLEN

HET CFT: TAKEN EN ROLLEN

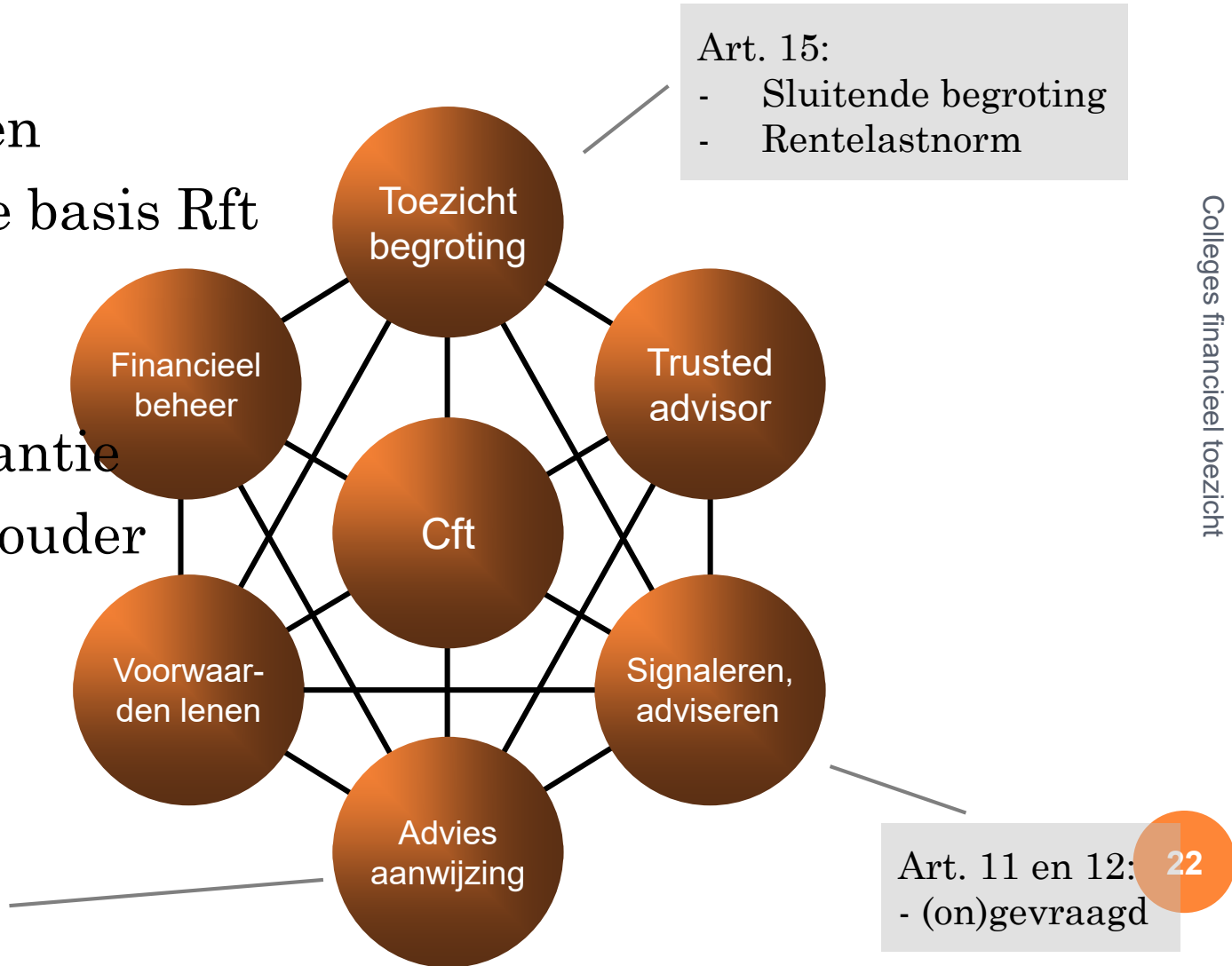
- Leden voorgedragen door de Landen
- Voorzitter namens het Koninkrijk
- Zonder last of ruggespraak
- Financieel, economisch, bestuurlijk
- Ondersteund door secretariaat

HET CFT: TAKEN EN ROLLEN

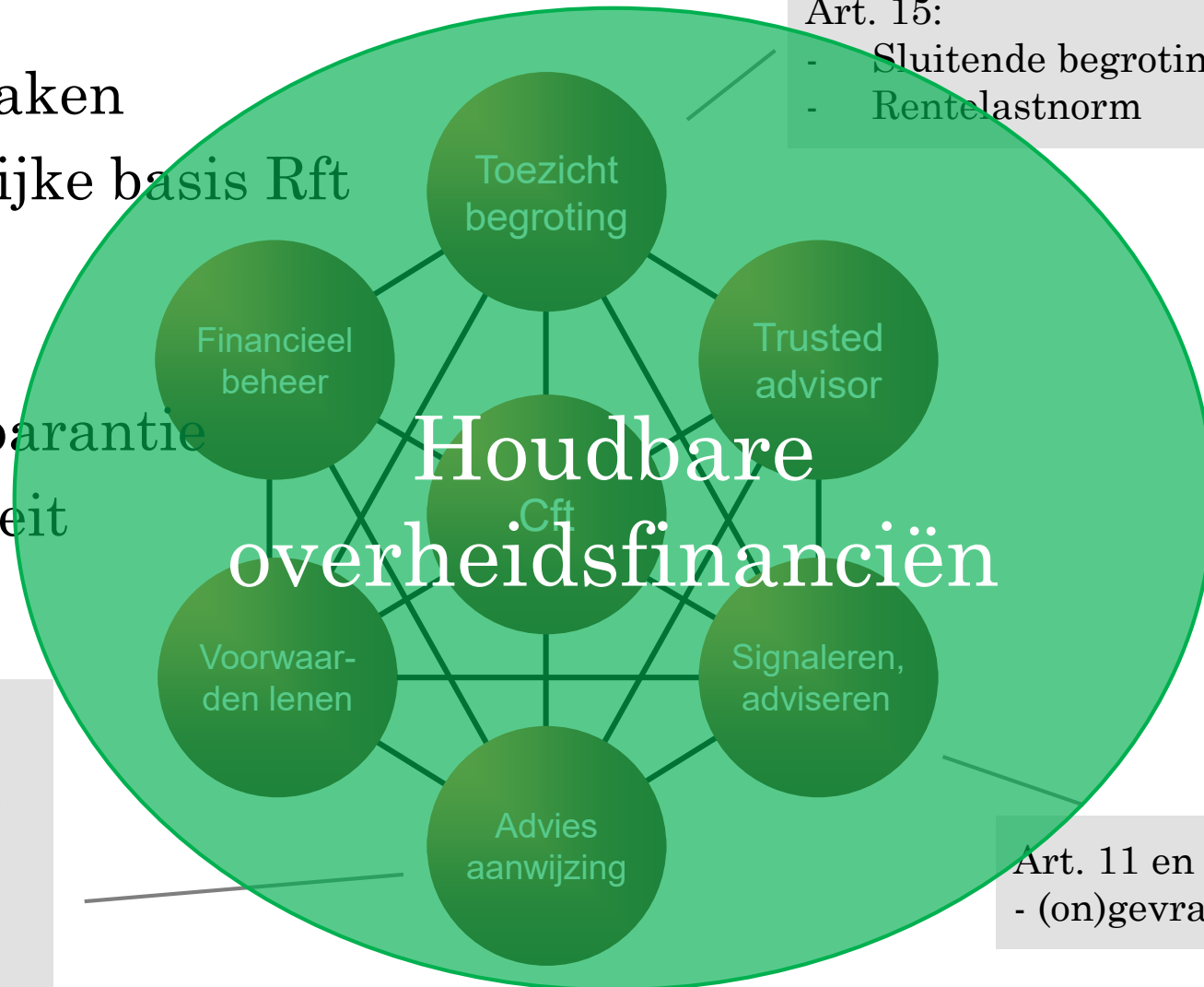
- Onze taken
- Wettelijke basis Rft
- Transparantie
- Toezichthouder
- Adviseur

Art. 13:
- Ultimum remedium
- Overeenstemming met norm

HET CFT: TAKEN EN ROLLEN

- Onze taken
- Wettelijke basis Rft
- Transparantie
- Kwaliteit

Art. 15:

- Sluitende begroting
- Rentelastnorm

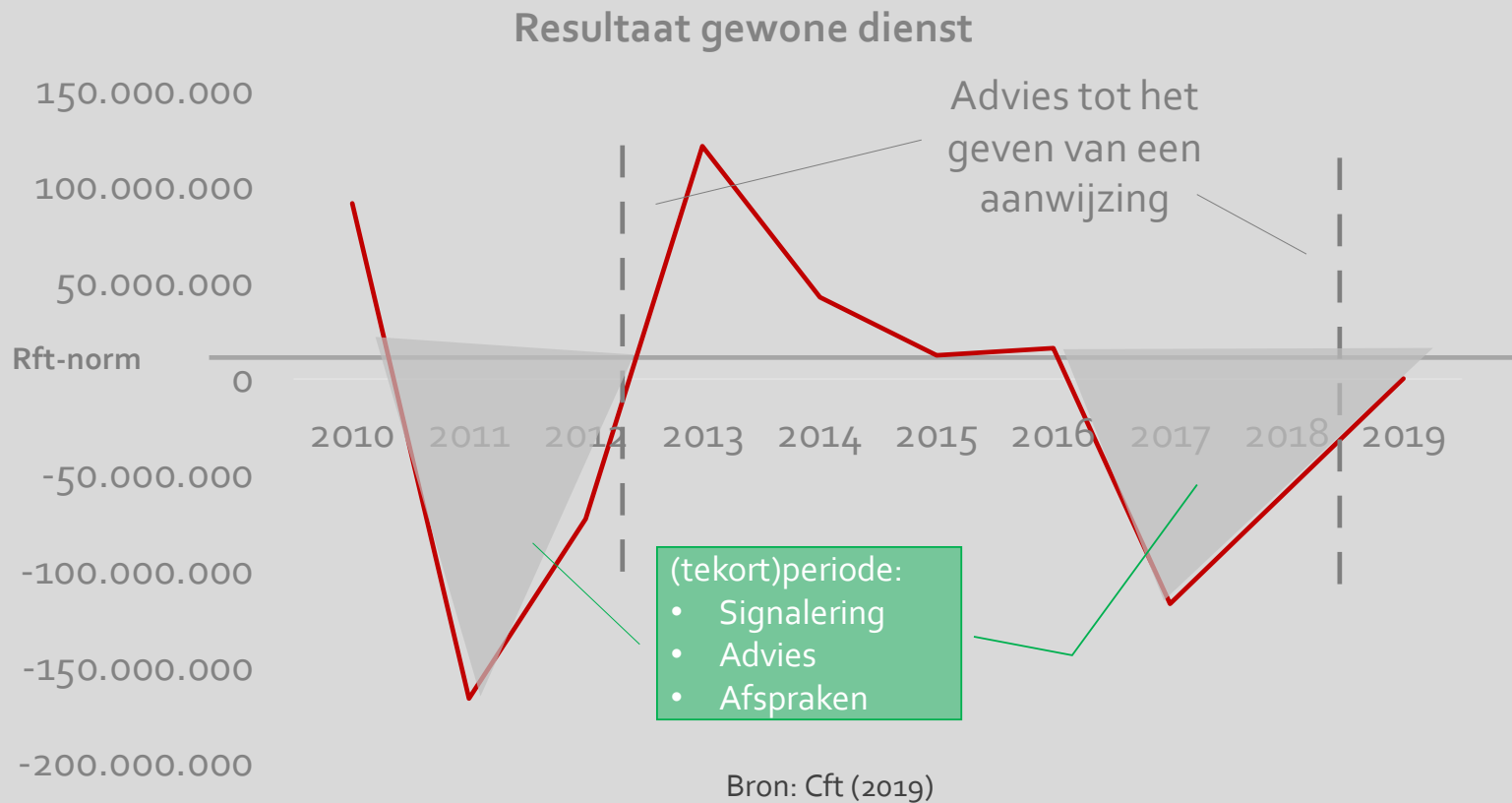
Art. 13:

- Ultimum remedium
- Overeenstemming met norm

Art. 11 en 12:

- (on)gevraagd

HET CFT: TAKEN EN ROLLEN

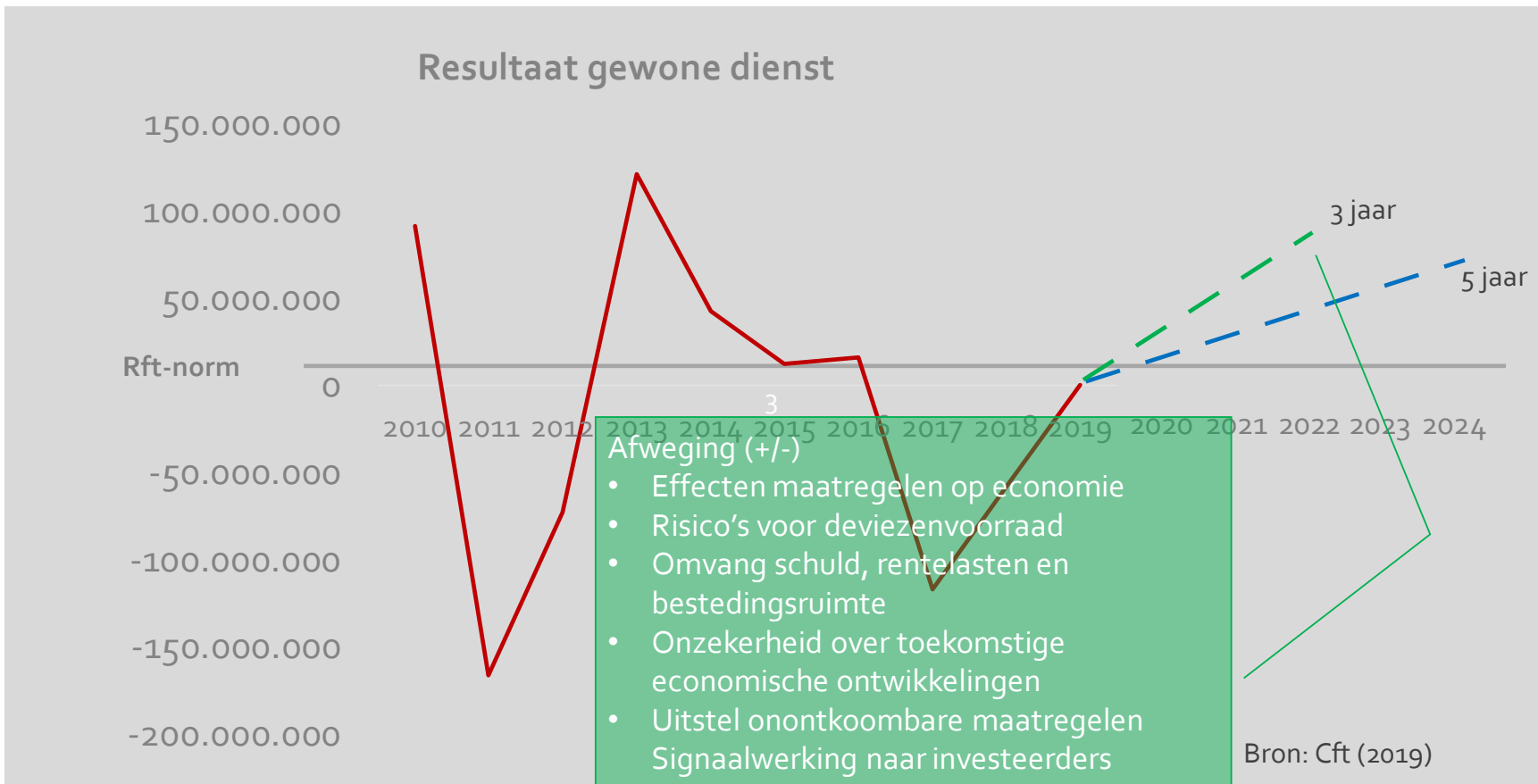

HET CFT: TAKEN EN ROLLEN

- Kijkje in de keuken van het Cft:
  - ‘Aanwijzing’ $\geq$ Aanwijzing
  - Samenhang met Groeistrategie
  - Aansluiting bij adviezen van de Commissie Begrotingsdoorlichting
  - Accent op ‘gunstige’ maatregelen: uitgaven i.p.v. inkomsten
  - Ook in aanwijzingsadvies: groeibevorderende maatregelen en investeringen

HET CFT: TAKEN EN ROLLEN

○ Termijn van tekortcompensatie

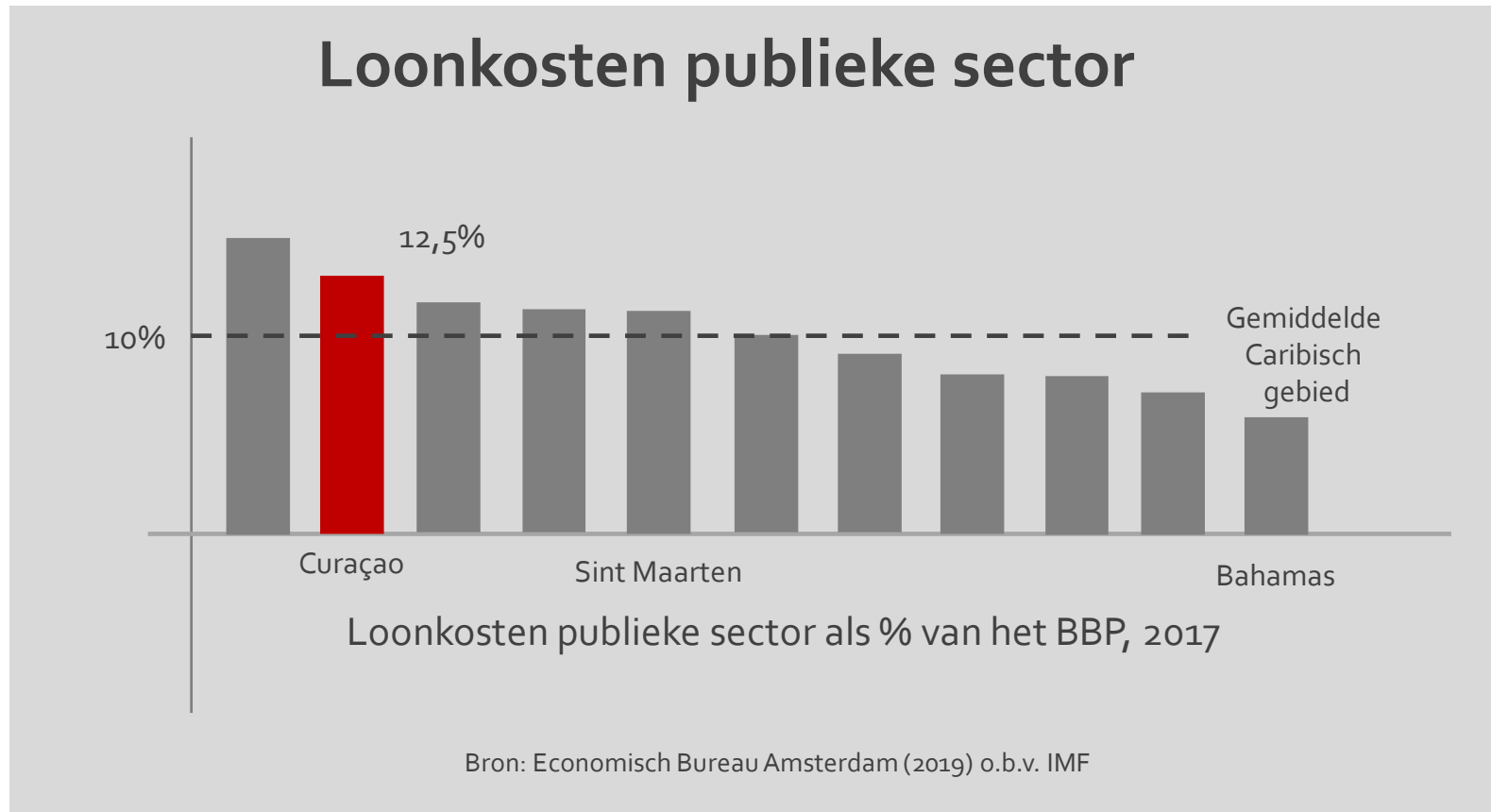
GROEISTRATEGIE

GROEISTRATEGIE

- Structurele economische hervorming
  - Arbeidsmarkt
  - Kapitaalmarkt
  - Ondernemersklimaat
  - Marktwerking
  - Zorg
- Verbetering financieel beheer
  - Uitgaven
  - Inkomsten
  - Financiële functie

GROEISTRATEGIE

- Versterking bestuurskracht: hogere doelmatigheid

ARBEIDSMARKT

- Werkloosheid te hoog: onbenut potentieel
- Insider-outsider probleem
- Hoge loonkosten en lage arbeidsproductiviteit
- Ontslagrecht: nieuwe balans tussen bescherming en flexibiliteit ('flexicurity')
- Activerend arbeidsmarktbeleid ('leerwerkplekken')

CONCLUSIES EN SLOTOPMERKINGEN

CONCLUSIES EN SLOTOPMERKINGEN

- Groeistrategie en financieel toezicht complementair
- Groeistrategie:
  - ‘begroting op orde brengen, economische groei bevorderen en herstel van vertrouwen realiseren’
  - ‘zonder gezonde financiën geen groei; zonder groei geen houdbare financiën’
- IMF:
  - ‘*comprehensive growth strategy*’ en ‘*reducing public debt*’
  - ‘*credible program*’
- Cft:
  - Schuld binnen ‘*growth enhancing*’ marges houden
  - Ruimte voor productieve investeringen tegen lage rente

CONCLUSIES EN SLOTOPMERKINGEN

- Puzzel van Groei en Overheidsfinanciën belangrijk
- Benutting economisch potentieel mogelijk
- Plannen (Groeistrategie) goed en gebalanceerd
- Gezamenlijke verantwoordelijkheid:
deelbelangen < collectieve
belang van Curaçao
- Uitvoering, uitvoering,
uitvoering

